

# Paweł Gut

---

## Projekt fotela położniczego z XVIII wieku : przyczynek do historii medycyny

---

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 10, 227-229

---

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

---

NADWARCIAŃSKI ROCZNIK  
HISTORYCZNO-ARCHIWALNY  
NR 10/2003

**Paweł Gut**  
Szczecin

## **Projekt fotela położniczego z XVIII wieku. Przyczynek do historii medycyny**

W zespole Radca Podatkowy w Choszcznie znajdującym się w zasobie Archiwum Państwowego w Szczecinie przechowywany jest interesujący poszyt dotyczący spraw medycznych miast powiatów tylnych Nowej Marchii, czyli powiatów: choszczeńskiego, strzeleckiego, drawskiego i świdwińskiego. Wśród kilkudziesięciu kart wspomnianych akt znajduje się sprawa dotycząca zakupu przez miasta nowomarchijskie fotela położniczego (Gebuhr-Stuhl) pomysłu doktora nauk medycznych Stockhausena, nauczyciela położnictwa z Magdeburga<sup>1</sup>.

Doktor Stockhausen przedstawił swój projekt techniczny wraz z opisem Najwyższemu Kolegium Medycznemu w Berlinie (Oberkollegium Medicum in Berlin), które po przeanalizowaniu zaakceptowało go i skierowało do upowszechnienia. Na podstawie tej decyzji Nowomarchijska Kamera Wojenno-Skarbowa w Kostrzynie (Neumärkische Kriegs- und Domainen-Kammer in Küstrin) 23 grudnia 1784 roku wysłała do radców podatkowych pismo, aby ci zainteresowali miasta w ich okręgach zakupem wspomnianego urządzenia dla swoich lekarzy lub akuserek. Jego koszt został określony na 4 talary i 12 srebrnych groszy, a władze prowincjonalne w rozesłanym memoriale stwierdziły, iż miasta powinny je zakupić, gdyż dzięki niemu „wiele matek i dzieci otrzymuje życie”. Do listu kamery dołączony został rysunek fotela wraz z opisem (rys. 1).

Na podstawie polecenia kamery radca podatkowy dla powiatów tylnych Nowej Marchii, Michaely, 28 grudnia 1784 roku rozesłał do nadzorowanych miast pisma o propozycji z informacją, iż w przypadku nieposiadania własnych środków przez akuszerki i lekarzy urządzenie może być sfinansowane ze środków kamer miejskich.

Na podstawie zachowanego materiału źródłowego wiadomo, iż z miast powiatów tylnych Nowej Marchii jedynie Drawsko Pomorskie wyraziło chęć

---

1 AP Szczecin, Radca Podatkowy w Szczecinie, sygn. 32, pnobl.

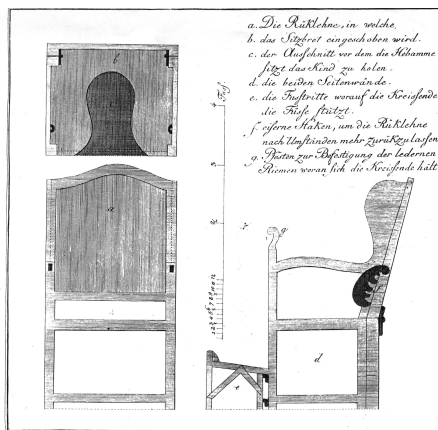
zakupu fotela położniczego. Władze prowincjonalne wydały mu zezwolenie 18 stycznia 1785 roku, wyrażając równocześnie zadowolenie, iż miasto to chce nabyć urządzenie dla akuserek nie posiadających własnych środków finansowych. Ostateczne zatwierdzenie wydatków z kasy miejskiej Drowska na kupno i sprowadzenie fotela wydał radca Michaely 22 maja 1785 roku.

Natomiast 10 marca kamera nowomarchijska przesłała informację, iż projekt Stockhausena został przez niego samego poprawiony. Nieruchomy stopień na oparcie nóg zostały zastąpiony ruchomym, który ustawić można dogodnie do wzrostu pacjentki. Tył krzesła wzmocniono specjalnym rygłem. Ostatecznie nowy projekt fotela po akceptacji kolegium medycznego w Berlinie 14 czerwca 1785 roku kamera z Kostrzyna przesłała do wiadomości zainteresowanych 25 lipca (rys. 2).

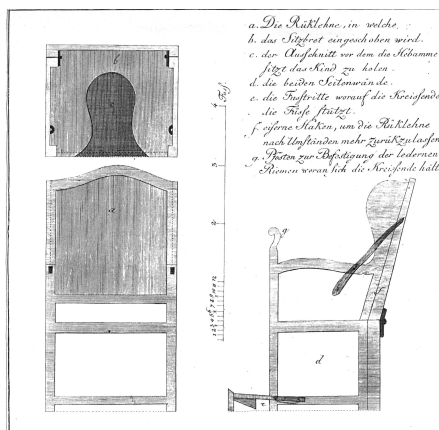
Ponadto we wspomnianym liście z 10 marca do magistratu w Drowsku kamera przekazała wiadomość, iż produkcją foteli położniczych pomysłu doktora Stockhausena zajmuje się stolarz Springer w Berlinie (mieszkający na Werder przy Krautz Gesse) i u niego należy je zamawiać.

\*\*\*

Rysunki w obu projektach fotela położniczego wyrysowane zostały w trzech rzutach w skali ok. 1:13; wymiary podano w stopach (1 stopa = 0,314



Rys. 1. Projekt fotela położniczego z 23 grudnia 1784 roku



Rys. 2. Projekt fotela położniczego z 10 marca 1785 roku

m) i calach (1 cal = 0,0262 m)<sup>2</sup>. Według planów fotel miał 1,32 m wysokości, 0,7 m szerokości oraz 0,58 m głębokość. Wykonany był z drewna. Do obu rysunków dołączone były również opisy urządzeń.

Opis fotela położniczego: a – oparcie, do którego; b – przyłączone jest siedzisko; c – wycięcie w siedzisku, przez które akuszerka odbiera dziecko; d – ściany boczne; e – stopnie, na których rodząca opiera stopy; f – żelazne haki, aby oparcie pozostało w stanie niezmiennym; g – słupki do zawieszania skórzanych rzemieni, których trzyma się rodząca.

2 I. I h n a t o w i c z, *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku*, Warszawa 1967, t. 1, s. 34.